

Κ. Μαλέα

Προσήλωσις

Η ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΑΘΗΝΩΝ

Νῆ αἰθούσῃ τοῦ «Παρθενόου» ὠμίλησε περὶ τῆς ἀγνώστου Πινακοθήκης τῶν Ἀθηνῶν ὁ κ. Αἰμίλιος Βάλδμαν, ὁ εἰδικὸς Γερμανὸς τεχνολόγος, ὁ ἀπὸ καιροῦ παρακολουθῶν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ παρακολουθῶν τὴν ἐργασίαν τῆς ἀναδημιουργίας τῶν ἔργων τῆς Πινακοθήκης, τῆς ὁποίας ἐξήτασεν ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς πίνακας, μείνας ἔκθαμβος περὶ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ μεκρυμμένου αὐτοῦ Ἑθνικοῦ θησαυροῦ.

«Ἀπὸ τοῦ τίτλου «Πινακοθήκη Ἀθηνῶν», ἤρchiσε λέγων ὁ κ. Βάλδμαν, λείπει καὶ, καὶ τὸ καὶ αὐτὸ εἶνε σπουδαιότατον: λείκει ἐν ἐρωτηματικόν. Ὁ τὰς Ἀθήνας ἐπισκεπτόμενος ξένος βλέπει τὴν Ἀκρόπολιν, τὰς ὁδοὺς, τὰ ἱερὰ καὶ τὰ προπύλαιά των, τὸ Θησαῖον καὶ τὸ Θέατρον τοῦ Διονύσου, τὴν Ἀγορὰν καὶ τοὺς Στύλους τοῦ Ὀλυμπίου Διός. Ἐπισκέπτεται τὸ μουσεῖον τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τὸ Ἑθνικὸν Μουσεῖον· εὗρεσκε, ἐπὶ τέλου;, ἐνδιαφέρων καὶ εἰς τὰ Βυζαντινὰ μνημεῖα, ἀλλ' ὁ ὁδηγὸς του οὐδὲν ἀπολύτως τοῦ λέγει περὶ Πινακοθήκης.

«Κοὶ ὅμως ὑφίσταται ἐνταῦθα συλλογὴ πεντακοσίων περίπου πινάκων, ἀνηκόντων εἰς τὸ Κράτος. Ἐκομίσθησαν αὐτοὶ εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον, μερικοὶ μὲν ἐντὸς

κορμίζων και εκρωμάσθησαν εις τούς τοίχους, άλλοι τούτων ετοιμάχθησαν, άφωσ πρώτων ήριθμύθησαν, κατά μήκους τών τοίχων, μερικοί δέ απέτέθησαν και μέσα εις τό εργαστήριον του διορθωτοϋ. Πάντες οι πίνακες ούτοι έδωρήθησαν εις τό Κράτος παρά συλλογών και φιλοτέχνων, αι δέ άρσσοι ήρχισαν πρός πεντηκονταετίας. Ο Ξένος εκληροδότησε τήν συλλογήν του, ώς επίσης έπραξαν άργότερον ο 'Αβέρωφ, ο 'Αλέξανδρος Σούτσας. Έδωρήθησαν επίσης πίνακες παρ' ζώντων δωρητών, ώς τής κυρίας Ροδικανάκη, και άλλων.

Και όμως εις τό 'Εξωτερικόν οι πίνακες αυτοί είνε άγνωστοί. Διά τούτο άκριβώς συνέταξα συνοπτικήν έκθεσην, τήν όποίαν απήνθυνα έχάτως πρός καλλιτεχνικών περιοδικών. Οι φιλότεχνοι φίλοι μου έν Γερμανία έμειναν εκπληκτοι μαθόντες ότι ύφίστανται έν 'Αθήναις παλαιά είκόνες, και έλαβον πλείστας επιστολάς, διά τών όποίων ποικίλα: μοί προσβάλλοντο έρωτήσεις περί τής αξίας και του ποιού τών πινάκων αυτών. Είς όλιγας αυτάς τάς έρωτήσεις θ' απαντήσω λεπτομερώς. Πρίν όμως άποστείλω τήν απάντησίν μου, θά μοϋ επιτρέψητε να σάς εκθέσω ένταύθα τά κυριώτερα της σημείας.

Μετά τόν πρόλογον τούτον, ο κ. Βάλδμαν προσέβη εις μικράν έκθεσην της ιστορίας της ζωγραφικής από της εποχής της καταπτώσεως του Βυζαντινου κράτους και της άνατολής της 'Αναγεννήσεως. 'Ανέφερε τόν μέγαν καλλιτέχνην τής 'Ελληνικής 'Αναγεννήσεως, τόν Θεοτοκόπουλον, Κρητα, σπουδάσαντα έν Βενετίαις και παραγαγόντα άριστουργήματα έν 'Ισπανία. 'Εξέθενης τάς καλλιτεχνικάς διαμάχας του 16ου αιώνος μεταξϋ τών διαφόρων σχολών. Τήν γιγαντομαχίαν μεταξϋ Ραφαήλου και Μιχαήλ 'Αγγέλου. Τήν περιφρόνησιν τών Βενετών, όπιτών της σχολής του Τιτσιανού και του Τζορτζόνε, πρός τούς γίγαντας τούτους. 'Ωμίλησε περί της Βενετικής Σχολής, εις τήν όποίαν ο άνδρωπος δέν απέτειλε τό μοναδικόν θέμα του πίνακος, αλλά τό τοπίον έπαιξε όρσων πρόσωπον.

Ο Τιτσιανός, ο Τζορτζόνε, ο Παϋλος Βερονέζε, ο Τιντορεττος, ο Τιέπολο, άποτελούν δόξαν όχι μόνον τής Βενετίας, αλλά και της τέχνης έν γενει.

Ο κ. Βάλδμαν διέγραψε κατόπιν τήν εξέλιξιν της Τέχνης διά του Ρυθμισμού και του Ζορδένης, του Ρεμπραντ, του Βαττώ και του Μπουσέ, όμίλησε περί τών Ναζωραίων της Γερμανίας, τών Προρογραφιστών της 'Αγγλίας, άνέφερε τόν Ουόιτς και έφθασε μέχρι της σημερινής εξέλιξεως της Τέχνης.

'Επανελθών κατόπιν εις τό θέμα της Πινακοθήκης 'Αθηνών, παρετήρησεν ότι, καίτοι οι άποτελούντες αυτήν πίνακες έδωρήθησαν τμηματικώς και παρά διαφόρων δωρητών, άνευ όρισμένου σχεδίου και προγράμματος, διακρίνεται έν τούτοις μία λογική άκολουθία εις τό ποιόν τών εικόνων, ώσαν οι δωρεταί να ύπεικον εις τήν μυστηριώδη υπόδειξιν της 'Ελληνικής παραδόσεως. 'Αντιπροσωπεύονται λοιπόν εις τήν Πινακοθήκην αυτήν όλοι αι σχολαί, αι άποτελούσαι τούς κρίκους της μεγάλης αλύσεως της εξέλιξεως, μέχρι της σημερινής τέχνης, και παρατηρείται κάποια προτίμησις πρός τήν Βενετικήν Σχολήν.

Ο κ. Βάλδμαν ήρχισε κατόπιν να παρουσιάζη φωτεινάς προβολας τών πολυτιμότερων πινάκων της Πινακοθήκης, μεταξϋ δ' αυτών ήτο και ο μοναδικός πίναξ του Τιέπολο «'Ελιέξερ και Ρεβέκκα», θαύμα χαρμσύνου έναρμονίσεως. πλήρης χάριτος, έλαφρότητος και φαντασίας. 'Επί του πίνακος αυτού ο κ. Βάλδμαν παρτίει τον λόγον επ' άρκειόν, μετά τούτον δέ επέδειξε προβολήν έτέρου πίνακος του αυτού ζωγράφου, τήν έν τω «Κήφω Προσευχήν», τόν όποτον έχαρακτήρισεν ως άνήκοντα εις τό έτος 1750 περίπου.

Ταύτα όμως—είπεν—άποτελούν μέρος μόνον έλάχιστον της Πινακοθήκης, ή όποια περιλαμβάνει σειράν ό-

λόκληρον εικόνων της Ρώμης και της Βολωνίας, έν άριστουργημα του Κορρεγίνο, άρκετάς λιμπράς οίκονας της Βορείου Σχολής, δύο δθόνας του Ζορδάνης, ένα πίνακα του Βάν Ντάικ, όκόκληρον συλλογήν πινάκων τών Γάλλων ζωγράφων του ΙΗ' αιώνος, πίνακας του Μπουσέ, του Γκριζ, του Σαρδέν, πίνακας τών νεωτέρων χρόνων, έν έργον του διασίου 'Αγγλου Ουόιτς, πίνακας του Γύζη και τό «Παιδικόν κοινόεργο» του 'Ιακωβίδου.

«Κατόπιν τούτων, είπε, δύναμαι να είπω, ότι ύφίσταται έν 'Αθήναις συλλογή έργων τέχνης μεγάλης σπουδαιότητος, τιμώσα τήν άπαρόμιλλον ταύτην πόλιν όιον και τά άρχαία της μάραρ.

«Και τώρα, είπεν ο κ. Βάλδμαν, σάς άνέγνωσα τήν πρός τούς φίλους μου επιστολήν μου. Λέπει μόνον τό ύστερόφραγον. 'Αλλ' εις τούτο είμαι ήναγκασμένος να όμιλήσω περί δυσχερότων πραγμάτων.

«Πάντες οι πίνακες ούτοι άπειλοϋνται υπό μεγάλων κινδύνων καταστροφής. Λέπει τό άσυλον, όπου θά έξοφάζοντο, και έντός είκοσαετίας τό πολϋ, άν μέλουν άκόμη εκεί, όπου εύρίσκονται σήμερον, δέν θά ύπάρχουν πλέον. Πλήν έλαχίστων, οι άλλοι εύρίσκονται, έλλείψει χώρου, στοιβαγμένοι εις τούς τοίχους, ως έμπορεύματα έν αποθήκη καταστήματος. Οι περισσότεροι εξ αυτών εύρίσκονται εις άετιοθήκηνα κατάστασιν και μερικοί από τούδε ήδη είνε καταδικασμένοι εις τόν όλεθρον.

Αι αΐθουσαι της Πολυτεχνικής Σχολής είνε άκατάλληλотаι διά Μουσείον ζωγραφικής. Είνε τεράστια, με παράθυσια παμμέγιστα και ο θερμός 'Αθηναϊκός ήλιος κατακίσει τά χρώματα, οι δέ τοίχοι καθίστανται παγεροί μόλις ο ήλιος λήρη. Η σκόνη εισέρχεται από τάς ρωγμάς τών παραθύρων και ούδεμία ύπάσχει μέθοδος πρός προσφύλαξιν τών πινάκων από τών καιρικων μεταβολών. Όλα δέ ταύτα συντελόν εις τήν ταχεία τών πινάκων καταστροφήν».

Ο κ. Βάλδμαν επέδειξε τόν κατά τό ήμισυ έπανορθωθέντα πίνακα της Αυτοκρατορίας του Ζελόττι, και εξέησε τό έργον της restauration υπό του κ. Χατζοπούλου, προσθέσας, ότι άποβαίνει τούτο μάταιον, άν οι διορθωνόμενοι πίνακες παραμείνουν εκεί, όπου εύρίσκονται και όπου θά καταστραφούν εκ νέου, και έχαρακτήρισε τήν άσκοπον ταύτην έργασίαν, έφ' όσον δέν ιδρύεται κατάλληλον κλημα πρός έναπόθεσιν τών πινάκων, ως προσπάθειαν πληρώσεως λήθου τών Λαταΐδων. Και είνε τούτο θλιβερόν, είπε, διότι τά έργα της Πινακοθήκης, άνεξαργητός της καλλιτεχνικής των αξίας, εκπροσωποϋσιν άξίαν άρκετών εκατομμυρίων φράγκων.

Ο κ. Βάλδμαν, καταλήγων, έτόνισε τήν έπείγουσαν ανάγκην της άνεγέρσεως Πινακοθήκης, καθ' όλους τούς κανόνας της σημερινής επιστήμης, και πρός άπόδειξιν της σημασίας της έλλειψεώς της, άνέφερε τό εξής γεγονός :

Είς τό Λονδίνον ο άλλος 'Ελλην Γενικός Πρόξενος 'Ιωνίδης, κατείχε μεγάλην συλλογήν άριστουργημάτων της Γαλλικής Σχολής, εκπροσωποϋσαν άξίαν πολλών εκατομμυρίων. Όταν απέθανε, τήν εκληροδότησεν εις τήν 'Αγγλίαν, αλλ' έτεiidή οι 'Αγγλοι δέν εκτιμούν τήν Γαλλικήν Σχολήν, δέν άπίθηκαν αυτήν εις τήν έθικήν των Πινακοθήκην, αλλ' εις τό Μουσείον τών Διανοητικων τεχνών έν Σάουθ-Κένιγγκτωρ, όπου όλίγοις τήν επισκιάπονται.

'Αλλ' άν υπήρχε Πινακοθήκη εις τάς 'Αθήνας, δέν θά άφηνε ποτέ ο 'Ιωνίδης τήν πολυτιμότερήν συλλογήν του εις τήν 'Αγγλίαν, όπου ούτε καν έξετιμήθη.

Ο κ. Βάλδμαν, κατέληξεν εκφράτας τήν έλπίδα, ότι προσεχώς θά πραγματοποιηθή ή επ' θυμία παγός φιλοτέχνον περί ιδρύσεως του Μουσείου τούτου της Ζωγραφικής, υπό τούς αίσιωτέρους οίονους.